

برآورد ۳ مجموعهٔ کارشناسی دولتی می‌گوید وضع چند شاخص کلان اقتصادی در پایان سال ۱۴۰۵ بهتر از ۱۴۰۴ می‌شود

پیش‌بینی دولت از یک سال بعد

این روزها با جهش نرخ ارز و افزایش چشمگیر قیمت طلا و سکه، یکی از پرتکرارترین سؤال‌ها برای اغلب ایرانیان احتمالاً این است که سال آینده شاخص‌های اقتصادی به چه سمت‌وسویی خواهد رفت. شاید سخن گفتن از بهبود شرایط در سال آینده با وضعیت فعلی برای بسیاری از افراد باورپذیر نباشد؛ اما برخلاف برخی ادعاها، مجموعه دولت برای سروسامان دادن به شرایط اقتصادی دست روی دست نگذاشته و طبق گفته رئیس‌جمهور و همچنین وزیر اقتصاد، دولت یک سیاست ۲۰ بندی برای بهبود شرایط اقتصادی تدوین کرده و به‌زودی اجرای آن‌کلید خواهد خورد. اما در کنار این موضوع، یکی دیگر از سؤال‌های پرتکرار شاید این باشد که با اجرای لایحه بودجه پیش‌بینی‌های دولت، وضعیت متغیرهای اقتصاد کلان کشور به چه سمت‌وسویی خواهد رفت. در گزارش پیش‌رو براساس برآوردهای سازمان برنامه و بودجه در سند پیش‌بین‌بودجه ۱۴۰۵، به بررسی برخی از شاخص‌ها و ارائه برآوردهای نهادهای تخصصی دولت از وضعیت رشد اقتصادی، تورم و ضریب جینی پرداخته‌شده است. این داده‌ها نشان می‌دهد وضعیت اقتصاد کلان در سه شاخص رشد اقتصادی، تورم و ضریب جینی گرچه مطلوب نیست، اما بهتر از وضعیت پایان سال ۱۴۰۴ خواهد بود.

شرایط فعلی شاخص‌های اقتصاد کلان

در سند پشتیبان بودجه سال ۱۴۰۵، شرح مفصلی از آخرین وضعیت شاخص‌های اقتصاد کلان کشور ارائه شده که در ادامه به بخش‌هایی از آن اشاره می‌شود.

تورم

بر اساس آخرین گزارش مرکز آمار ایران، نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه در آذرماه ۱۴۰۴ به ۵۲٫۶ درصد و نرخ تورم متوسط به ۴۲٫۲ درصد رسیده است. مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده نرخ تورم در اقتصاد ایران، نرخ ارز، نرخ رشد نقدینگی و سیالیت نقدینگی، نرخ سود، نرخ رشد اقتصادی و روابط خارجی و وضعیت تحریم‌های اقتصادی است. در سال ۱۴۰۲ ثبات نرخ ارز، کاهش نرخ رشد نقدینگی، افزایش نرخ سود از فصل زمستان ۱۴۰۲ و ثبات نسبی در روابط خارجی اثرات کاهنده بر نرخ تورم در بر داشت که موجب نزول نرخ تورم تا سطوح ۳۲ درصد طی آن سال شد؛ اما نرخ تورم از زمستان ۱۴۰۳ به مدار صعودی بازگشت و این روند صعودی تاکنون ادامه یافته است. افزایش نرخ تورم طی این دوره در سایه صعود نرخ ارز، صعود نرخ رشد نقدینگی، رشد بالای مخارج دولت و تشدید کسری بودجه، کاهش رشد اقتصادی، محدودیت در تجارت خارجی و افت واردات و تشدید تنش در روابط خارجی و تشدید تحریم‌ها به وقوع پیوسته است.

رشد اقتصادی

بر اساس آخرین گزارش مرکز آمار، نرخ رشد اقتصادی در فصل تابستان ۱۴۰۴ به ۰٫۲ درصد و نرخ رشد اقتصادی غیرنفتی به منفی ۰٫۴ درصد رسیده است. همچنین براساس برآوردهای بانک مرکزی ایران، در تابستان سال جاری رشد تولید ناخالص داخلی با احتساب نفت منفی ۰٫۶ درصد و بدون نفت منفی ۰٫۸ درصد برآورده شده که داده‌های هر دو نهاد دولتی نشان‌دهنده ضعف تقاضای مؤثر، کاهش سرمایه‌گذاری و تشدید نااطمینانی در بخش‌های واقعی اقتصاد است. براساس گزارش سند پشتیبان بودجه، مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده نرخ رشد در اقتصاد ایران، وضعیت تأمین مالی اعم از میزان دسترسی به منابع مالی و نرخ سود تأمین مالی، وضعیت تورم و قدرت خرید مردم، وضعیت سازوکار قیمت‌گذاری‌ها، وضعیت بودجه دولت، وضعیت بازار ارز اعم از نرخ‌های رسمی و غیررسمی، وضعیت تأمین

کالا‌های سرمایه‌ای، واسطه‌ای و نهاده‌های وارداتی، وضعیت تأمین یوتیلیتی‌ها اعم از آب، برق، گاز و سوخت، وضعیت بازار کار، وضعیت موجودی سرمایه و سرمایه‌گذاری در ظرفیت تولید، وضعیت دسترسی به تکنولوژی خارجی، وضعیت روابط خارجی و تحریم‌های اقتصادی است. بررسی روند نرخ رشد اقتصادی حاکی است که نرخ رشد اقتصادی از پاییز ۱۴۰۲ در مسیر نزولی قرار گرفته و افزایش مقطعی نرخ رشد اقتصادی در فصول بهار و زمستان ۱۴۰۳ نیز تغییری در این روند نزولی ایجاد نکرده است. از عوامل کلیدی سیر نزولی رشد اقتصادی در دوره اخیر تداوم تنگنای تأمین مالی تولید و دسترسی سخت به منابع مالی با نرخ‌های سود (بهره) بالا، سیر صعودی تورم و کاهش قدرت خرید مردم، تداوم قیمت‌گذاری‌های دستوری غیراصولی، محدودیت بودجه عمرانی دولت، نوسانات بازار ارز و حاکمیت نظام چندنرخ‌ی ارز، افت واردات کالا‌های واسطه‌ای و نهاده‌های تولید، تشدید محدودیت عرضه یوتیلیتی‌ها اعم از آب، برق، گاز و سوخت، محدودیت موجودی سرمایه و تشدید تحریم‌های اقتصادی بوده است.

اشتغال و بیکاری

در تابستان سال جاری، متوسط سالانه اشتغال به روند صعودی خود خاتمه داد و به ۲۴ میلیون و ۸۴۰ هزار نفر کاهش یافت. به‌رغم کاهش اشتغال، متوسط سالانه نرخ بیکاری در ادامه روند نزولی خود به ۴٫۷ درصد در تابستان ۱۴۰۴ کاهش یافته است. هم‌زمان نرخ مشارکت نیروی کار به ۴۰٫۸ درصد در فصل تابستان رسیده است. در واقع اگرچه نرخ بیکاری به سیر نزولی خود ادامه داده است، اما این امر عمدتاً در سایه کاهش نرخ مشارکت نیروی کار رخ داده است و کاهش میزان اشتغال پس از ۱۲ فصل یک علامت هشدار در خصوص تحولات بازار کار صادر کرده است.

فقر و توزیع درآمد

در سالال ۱۴۰۳ ضریب جینی کاهش یافته و به عدد ۰٫۳۸۷ رسید که حاکی از بهبود توزیع درآمد است؛ اما وضعیت فقر روند متفاوتی را طی کرده است. درحالی‌که نرخ فقر از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۶ در محدوده ۲۰ درصد حفظ شده بود، از سال ۱۳۹۸ نرخ فقر به محدوده بالای ۳۰ درصد جهش و در سال ۱۴۰۳ یک رکورد جدید ثبت کرده و به ۳۶ درصد افزایش یافته است. افزایش قابل توجه نرخ فقر در سال‌های اخیر نسبت به دهه ۱۳۸۰ به‌رغم بهبود نسبی ضریب جینی (توزیع درآمد) در سال‌های اخیر نسبت به دهه ۱۳۸۰ حاکی از این امر مهم است که سیاست‌های حمایتی از اقشار ضعیف جامعه اگرچه در بهبود وضعیت توزیع درآمد مؤثر بوده است، اما نه‌تنها نتوانسته در حوزه کاهش فقر مؤثر واقع شود، بلکه وضعیت فقر به‌مراتب بدتر شده است. افزایش نرخ فقر از سال ۱۳۹۷ در سایه تشدید تحریم‌های اقتصادی، افت رشد اقتصادی، جهش‌های نرخ ارز و تشدید فشارهای تورمی به وقوع پیوسته است. بنابراین روشن است که کاهش نرخ فقر در اقتصاد کشور علاوه بر اجرای سیاست‌های حمایتی از اقشار ضعیف نیازمند رشد پایدار اقتصادی، ثبات نرخ ارز و کاهش فشارهای تورمی است.

نرخ رشد نقدینگی

در سال‌های اخیر بانک مرکزی جهت کنترل رشد نقدینگی، سیاست کنترل ترازنامه بانک‌ها را در پیش گرفته است. در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ نرخ رشد نقدینگی با سیر نزولی مواجه بود و این انقباض پولی از مسیر ایجاد فشار بر شبکه بانکی از یک‌سو و از سوی دیگر فروش فزاینده منابع ارزی از محل درآمدهای نفتی و ذخایر ارزی بانک مرکزی به وقوع پیوست. اما هر دو مسیر با توجه به شرایط حاکم بر اقتصاد کشور، تشدید ریسک‌ها و نااطمینانی‌ها در سایه تنش در روابط خارجی و تشدید تحریم‌ها، وضعیت رشد اقتصادی، نوسانات نرخ ارز و شرایط مالی دولت، ناپایدار بودند و منته

کارنامه ۱۰ساله کمیته امداد

کمیته امداد امام خمینی (ره) به‌عنوان یکی از نهادهای پیشرو در عرصه فقرزدایی و توانمندسازی اقتصادی در ایران، از سال ۱۳۵۷ تاکنون با هدف حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد، گام‌های مؤثری برداشته است. این نهاد نه‌تنها به‌عنوان یک سازمان حمایتی، بلکه به‌عنوان یک عامل توانمندساز اقتصادی برای گروه‌های نیازمند شناخته می‌شود. کمیته امداد با اجرای برنامه‌هاییسوی چون اعطای وام‌های خرد، برگزاری دوره‌های آموزش مهارتی، ارائه خدمات درمانی و اجتماعی و درنهایت، حمایت‌های معیشتی، در جهت کاهش وابستگی به کمک‌های دولتی و ارتقای توانمندی اقتصادی خانواده‌ها تلاش کرده است.

یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سنجش موفقیت کمیته امداد، میزان اشتغال‌زایی آن است. طبق آمارهای رسمی این نهاد، از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۳، کمیته امداد بیش از ۱٫۸ میلیون فرصت شغلی در بخش‌های مختلف از جمله کشاورزی، صنایع دستی و خدمات برای افراد تحت حمایتش ایجاد کرده است. این دستاوردها، به‌ویژه در مناطق روستایی و کمتر برخوردار، تأثیرات مثبتی در بهبود شرایط معیشتی و کاهش فقر داشته است و نشان‌دهنده کارایی برنامه‌های توانمندسازی اقتصادی کمیته امداد در راستای تحقق خودکفایی و استقلال مالی است. همچنین تعداد سالانه اشتغال ایجاد شده از سوی این نهاد حمایتی از ۱۲۰ تا ۱۴۰ هزار شغل طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ در سال‌های اخیر به ۲۰۰ تا ۲۵۰ هزار شغل رسیده و بالاترین تعداد آن نیز مربوط به سال ۱۴۰۱ با ۳۰۴ هزار شغل بوده است.

توقف روند نزولی رشد نقدینگی و بازگشت رشد نقدینگی به مسیر صعودی را فراهم کردند. چنانکه نرخ رشد نقدینگی در سال ۱۴۰۳ در مسیر صعودی قرار گرفت به نحوی که نرخ رشد نقدینگی از ۲۴٫۳ درصد در پایان سال ۱۴۰۲ با افزایش قابل توجه به ۲۹٫۱ درصد در پایان سال ۱۴۰۳ رسید. در سال ۱۴۰۴ نرخ رشد نقدینگی به مسیر صعودی خود ادامه داده و در شهریورماه ۱۴۰۴ به ۳۶٫۸ درصد افزایش یافته است. سیر صعودی نرخ رشد نقدینگی یکی از عوامل کلیدی سیر صعودی نرخ تورم در سال جاری بوده است.

پیشنهادهای سازمان برنامه

براساس سند پشتیبان لایحه بودجه ۱۴۰۵، آسیب‌شناسی آخرین وضعیت اقتصاد کلان ایران حاکی از بروز رکود تورمی به دلیل تکانه‌های منفی طرف عرضه اقتصاد در سایه تنش در روابط خارجی و تشدید تحریم‌های اقتصادی است که در صعود نرخ تورم و نرخ ارز از یک سو و نزول رشد اقتصادی و افت اشتغال از سوی دیگر نمود یافته است. سازمان برنامه و بودجه پیشنهادهای زیادی برای بهبود وضعیت در سالال ۱۴۰۵ ارائه داده است که در اینجا فقط به دو مورد اکتفا می‌شود.

کاهش تورم با بهبود رشد اقتصادی؟

سازمان برنامه و بودجه در سند پشتیبان بودجه بیان می‌دارد راهکار رفع رکود تورمی به معنای حل هم‌زمان معضل رکود و تورم، از محل تکانه مثبت طرف عرضه از مسیر ارتقای روابط خارجی و تضعیف تحریم‌های اقتصادی می‌گذرد، درحالی‌که عموم سیاست‌های طرف تقاضا از جمله سیاست‌های پولی و مالی در نهایت می‌تواند کاهش نرخ تورم را به بهای کاهش بیشتر رشد اقتصادی با بهبود رشد اقتصادی را به بهای تشدید نرخ تورم حاصل نماید. در سند پشتیبان تأکید شده است در شرایطی که چشم‌انداز روشنی درخصوص بسروز تکانه مثبت طرف عرضه از ناحیه ارتقای روابط خارجی و تضعیف تحریم‌های اقتصادی وجود نداشته‌باشد، طبیعتاًسیاست‌گذاران اقتصادی می‌بایست بر اساس اولویت‌بندی میان هدف کاهش نرخ تورم و بهبود رشد اقتصادی، سیاست‌گذاری‌های اقتصادی را تدوین وبه مرحله اجرا درآورند. به نظر می‌رسد با توجه به جمع شرایط حاکم بر اقتصاد ایران، اکنون حفظ تولید، تقویت رشد اقتصادی و تقویت اشتغال همراه با اجرای سیاست‌های حمایتی برای اقشار کم‌درآمد جامعه مقدم بر کاهش نرخ تورم است. البته طبیعی است سیاست‌هایی که بتواند ثبات بازار ارز و ثبات نرخ ارز بازار آزاد را حفظ نماید، می‌تواند علاوه بر کاهش نرخ تورم، به بهبود رشد اقتصادی نیز کمک نماید.

نسخه‌پیچی برای قیمت‌ها و نرخ ارز

در سند پشتیبان بودجه آمده است، سازوکار قیمت‌گذاری‌های دستوری غیراصولی که عامل ایجادکننده بحران در برخی بخش‌های اقتصادی

بوده است، بدون تردید می‌بایست اصلاح گردد. در حوزه برخی صنایع مانند صنعت خودرو با توجه به دو نرخی بودن بازار، اصلاح سازوکار قیمت‌گذاری می‌توانسد به صورت دفعی صورت پذیرد، در صورتی که اصلاح سازوکار قیمت‌گذاری در برخی بخش‌های دیگر مانند قیمت‌گذاری گندم، آرد و نان، آب، برق، گاز، بنزین و گازوئیل با توجه به شرایط کشور بهتر است به صورت تدریجی اما به طور مداوم و با قاطعیت اجرا گردد. س‌سازمان برنامه همچنین پیشنهاد داده است، دولت به سیاست تثبیت غیراصولی نرخ‌های رسمی ارز پایان دهد. در این سند تأکید شده اگرچه این اقدام موجب افزایش نرخ تورم (البته به صورت موقت) می‌گردد؛ اما از مسیر تقویت صادرات و مدیریت بهتر واردات، بهبود روند بازگشت ارز حاصل از صادرات، کاهش فرار سرمایه، تقویت تولید داخلی از مسیر کاهش رانت‌جویی و بهبود روند واردات نهاده‌های تولید، کاهش فساد و رانت‌جویی و کاهش قاچاق به بهبود عملکرد اقتصاد کشور بینجامد. در این خصوص پایان دادن به سیاست تثبیت غیراصولی نرخ‌های رسمی ارز با توجه به شرایط کشور بهتر است به صورت تدریجی اما به طور مداوم و با قاطعیت اجرا گردد. سازمان برنامه بیان می‌دارد ادامه تعلل در تعدیل تدریجی نرخ‌های رسمی ارز، می‌تواند بحران‌های فزاینده در خصوص تأمین و تخصیص ارز در تجارت خارجی کشور رقم بزند.

پیش‌بینی تورم ورشد اقتصادی در سال ۱۴۰۵

س‌سازمان برنامه و بودجه در سند پشتیبان لایحه بودجه ۱۴۰۵ اقدام به برآورد و پیش‌بینی شاخص‌های اقتصاد کلان کرده است. در این اسناد با توجه به شرایط اقتصاد کشور و لحاظ نمودن مؤلفه‌های تأثیرگذار بر اقتصاد و با فرض ادامه وضعیت موجود در روابط خارجی و تحریم‌های اقتصادی، برآورد نهادهای مختلف از جمله بانک مرکزی، مؤسسه نیایوران وامور اقتصاد کلان سازمان برنامه و بودجه برای متغیرهای نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی و ضریب جینی برای سال ۱۴۰۴ و سال ۱۴۰۵ با فرض تصویب لایحه بودجه پیشنهادی ارائه شده است. طبق اسناد پشتیبان بودجه، میانگین برآورد سه نهاد برای نرخ تورم نقطه به نقطه در سالال ۱۴۰۴ برابر ۵۳٫۸ درصد و سال ۱۴۰۵ برابر ۴۵٫۸ درصد است که حاکی از پیش‌بینی کاهش ۸٫۳ واحد درصدی نرخ تورم در سال ۱۴۰۵ نسبت به سال ۱۴۰۴ است. میانگین برآورده سه نهاد برای متوسط نرخ رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۴ برابر منفی ۰٫۸ درصد و سال ۱۴۰۵ برابر ۰٫۶ درصد است که حاکی از پیش‌بینی افزایش ۱٫۴ واحد درصدی نرخ رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۵ نسبت به سال ۱۴۰۴ است. میانگین برآورده سه نهاد برای ضریب جینی در سال ۱۴۰۴ برابر ۰٫۳۸۷ واحد و سال ۱۴۰۵ برابر ۰٫۳۸۵ واحد است که حاکی از پیش‌بینی کاهش ۰٫۰۲ واحدی ضریب جینی در سال ۱۴۰۵ نسبت به سال ۱۴۰۴ است که بیانگر پیش‌بینی بهبود محدود ضریب جینی است.

سال	سازمان پیش‌بینی‌کننده	نرخ تورم (نقطه به نقطه)	نرخ رشد اقتصادی (متوسط)	ضریب جینی
۱۴۰۴	امور کلان سازمان برنامه	۵۱٫۱	−۵٫۳	۰٫۳۸۶
	مؤسسه نیایوران	۵۳٫۸	−۵٫۷	۰٫۳۸۴
	بانک مرکزی	۵۶٫۶	−۱٫۴	۰٫۳۹۲
	میانگین	۵۳٫۸	−۵٫۸	۰٫۳۸۷
۱۴۰۵	امور کلان سازمان برنامه	۴۱٫۳	۱٫۹	۰٫۳۸۸
	مؤسسه نیایوران	۴۵	۵٫۵	۰٫۳۸۵
	بانک مرکزی	۵۰٫۲	−۵٫۶	۰٫۳۸۲
	میانگین	۴۵٫۵	۵٫۶	۰٫۳۸۵

--

--

--

کارنامه ۱۰ساله کمیته امداد و بهزیستی در ایجاد اشتغال

مقایسه بین کمیته امداد و سازمان بهزیستی

کمیته امداد امام خمینی و سازمان بهزیستی هر دو از نهادهای کلیدی در ایران هستند که در جهت فقرزدایی و توانمندسازی اقتصادی افراد کم‌درآمد فعالیت می‌کنند. هرچند این دو نهاد در اهداف مشترک خود همچون کاهش فقر و بهبود شرایط معیشتی گروه‌های آسیب‌پذیر تلاش دارند، اما رویکردها و اقدامات اجرایی آن‌ها تفاوت‌های چشمگیری دارد. کمیته امداد بیشتر بر اشتغال‌زایی و وام‌های خرد متمرکز است، درحالی‌که سازمان بهزیستی علاوه بر این، بر حمایت‌های اجتماعی و خدمات روان‌شناختی نیز تأکید دارد. مشاهده می‌شود که هر دو نهاد نقش مهمی در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی افراد آسیب‌پذیر ایفا می‌کنند، اما تفاوت‌های ساختاری و رویکردهای اجرایی آن‌ها می‌تواند در انتخاب سیاست‌های حمایتی مؤثر باشد.
براین اساس، اگرچه هر دو سازمان در مسیر مشترک فقرزدایی و توانمندسازی اقتصادی قرار دارند، اما رویکردهای اجرایی آن‌ها تفاوت‌هایی اساسی دارد. کمیته امداد عمدتاً بر وام‌های خرد و اشتغال‌زایی تأکید دارد، درحالی‌که سازمان بهزیستی علاوه بر حمایت‌های مالی، به آموزش‌های اجتماعی و روان‌شناختی نیز توجه ویژه‌ای دارد.
بر حمایت‌های اجتماعی و خدمات روان‌شناختی نیز تأکید دارد.
مشاهده هدف، تأثیرات متفاوتی از خود به‌جای بگذارد.
باین حال، مشکلات مشترک نظیر کمبود منابع مالی و محدودیت‌های اجرایی همچنان مانع از تحقق کامل اهداف این نهادهاست. به‌نظر می‌رسد برای دستیابی به اهداف بلندمدت توسعه و فقرزدایی، همکاری‌های بیشتر و رفع موانع ساختاری و مالی ضروری است.
در این مسیر، می‌توان امیدوار بود که با تقویت این برنامه‌ها، آینده‌ای روشن‌تر برای گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه رقم بخورد.

